Δ΄ ΤΑΞΗ

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΤΕΤΑΡΤΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2003 ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ : ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΠΤΑ (7)

Α΄. ΚΕΙΜΕΝΟ

ΣΤΡΑΤΗΣ ΔΟΥΚΑΣ, *Ἱστορία ἑνός αἰχμαλώτου* (απόσπασμα)

Εἴκοσι μέρες δουλέψαμε σ' αὐτό τό μέρος. Κι ἀπ' τήν πρώτη μέρα πού πήγαμε, βάλαμε μέ τό νοῦ μας νά λιποταχτήσουμε, κι ἀρχίσαμε στά κρυφά νά κρατοῦμε ψωμί, κι ὅ,τι ἄλλο βαστοῦσε ἀπ' τό φαγί μας, γιά τό δρόμο.

Τέλος ὁρίσαμε τή μέρα. Παρασκευή μεσάνυχτα νά ξεκινήσουμε. Κι ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα, ξύπνησα τό σύντροφό μου, κι ἕνας μέ τόν ἄλλο ξυπνήσαμε ὅλοι. Μά οἱ ἄλλοι μετάνιωσαν. Ἐμεῖς τούς εἴπαμε: τ' ἀποφασίσαμε πιά, θά φύγουμε. Καί φύγαμε.

Σάν περπατήξαμε καμιά ὥρα δρόμο, ἔξω ἀπ' τό χωριό, μπροστά μας βρήκαμε ἕναν γκρεμό, ρέμα. Τό βουητό του δέν ἀκουγότανε, ἀπ' τό πολύ βάθος πού εἶχε. Ἐκεῖ σταματήσαμε.

Πλάγι μας ἦταν ἕνα χωριό. Τά σκυλιά του μᾶς μυρίστηκαν κι ἄρχισαν νά γαβγίζουν.

– Θά φανερωθούμε, λέγω στό σύντροφό μου, πρέπει νά τό περάσουμε ἀπόψε.

– Ναί, μοῦ λέει.

Καί σουρτά[1], πιαστοί στίς πέτρες, κατεβαίνουμε. Μά δέν μπορέσαμε. Στό μισοκατήφορο, σταματήσαμε σέ μιά βραχοσπηλιά. Ἐκεῖ ξημερωθήκαμε.

Ἄμα πῆρε ἡ μέρα, ἀπάνω ἀπό τόν γκρεμό ἀκούσαμε φωνές. Μᾶς εἶχαν πάρει στό κατόπι μικροί μεγάλοι καί μᾶς κυνηγούσανε μέ τά σκυλιά τους.

---

[1] σουρτά: σερνάμενοι

Οἱ φωνές ἀπό ὥρα μάκρυναν. Ἐμεῖς καθίσαμε ἀκόμα λίγο, κρυμμένοι, κι ὕστερα πήραμε πάλι τόν γκρεμοκατήφορο.

Μεσημέρι κοντά ἔδειχνε μέ τόν ἥλιο, πού φθάσαμε ὥς κάτω στό γούπατο[2].

«Βάι, βάι»[3] εἴπαμε σάν εἴδαμε τό ἄλλο μέρος, πού θ' ἀνεβαίναμε. Περπατήσαμε γιά λίγο, ὀρθοί, δίπλα στό νερό πού κύλαγε χοχλαστό[4], καί μπήκαμε μέσα γλιστροπατώντας ἀπάνω στά τρόχαλα[5]. Τό νερό μᾶς ἔφθασε ὥς τό γόνα.

Ὅπως προχωρούσαμε, ἀκούσαμε κοντά μας κροτοχαρχάλεμα[6]. Τρομάξαμε· σμίξαμε κοντά κοντά τά κορμιά μας καί βλέπαμε. Ἀπό πάνω, χαμηλά, περνοῦσαν κοράκια, κάνοντας κύκλους. Σκύψαμε κι ἤπιαμε νερό, δίχως νά διψοῦμε. Ὕστερα βγήκαμε ἀπ' τό ποτάμι στάζοντας καί πήραμε τό ἀνηφόρι.

Ὁ ἥλιος ἔπεφτε ὅταν ἀναριχτήκαμε, πιάνοντας τίς χορτόριζες. Μέ πολύν κόπο ἀνεβήκαμε. Μᾶς εἶχε πάρει τό βράδυ.

Σά βγήκαμε στό ἴσιωμα, κοιτάξαμε γύρω. Μπροστά μας, λίγο μακριά, φάνηκαν καλύβες γιουρούκικες[7]. Τά σκυλιά γάβγιζαν. Οἱ τσομπάνηδες φώναξαν ἀναμεταξύ τους:

– Τά σκυλιά ἀλυχτοῦν[8], ἄνθρωποι εἶναι. Καί ντουφέκισαν στόν ἀέρα.

Ἐμεῖς λοξέψαμε στόν γκρεμό καί περπατούσαμε σκυφτοί ἄκρια ἄκρια, ὥσπου πέσαμε σ' ἕνα ἐρειπωμένο χωριό. [...]

Κοντά ξημερώματα, πέσαμε στά λιβάδια τοῦ Μπόζ - Ντάγ, ὅπου ἔβοσκαν γίδια· τά φύλαγε γυναίκα. Βιαστήκαμε νά τά περάσουμε, δέν προφτάσαμε. Μᾶς ἔζωσε τό κοπάδι. Ἡ γυναίκα σκυφτή ἔπλεκε· δέ μᾶς πρόσεξε, περάσαμε.

Τήν τέταρτη μέρα πέσαμε στό Ὀντεμίζ[9]. Ὅπως πηγαίναμε, ἀπαντήσαμε ἕνα μύλο.

---

[2] γούπατο: εδαφική περιοχή που βρίσκεται χαμηλότερα από τα γύρω μέρη
[3] βάι, βάι: αχ, αχ!
[4] χοχλαστό: κοχλαστό, αναταραγμένο
[5] τρόχαλα: μεγάλες πέτρες
[6] κροτοχαρχάλεμα: θόρυβος από τις πατημασιές πάνω στις πέτρες
[7] γιουρούκης: Τούρκοι ορεινοί, συνήθως ξυλοκόποι
[8] αλυχτούν: γαβγίζουν

– Ἔ, σύντροφε, τοῦ λέω, ποῦ θά πάει αὐτό, ὅλο δρόμο, δρόμο; Καί τοῦ ’δειξα τό μύλο, μέ νόημα.

– Τί, νά τόν σπάσουμε; μοῦ λέει.

– Ναί, εἴπαμε κι οἱ δυό καί πάλι μετανιώσαμε.

Ἀπό κεῖ βγήκαμε σέ δημόσιο δρόμο. Τραβηχτήκαμε στό δάσος νά κρυφτοῦμε. Κοντά μεσημέρι, εἴδαμε ἕναν κυνηγό στήν ἀπέναντι ράχη. Τό σκυλί του γάβγιζε· φοβηθήκαμε.

Μπουσουλώντας, πήγαμε ὥς δέκα μέτρα καί λουφάξαμε πίσω ἀπό ’να κορμόδεντρο, παραμονεύοντας τόν κυνηγό πότε θά φύγει. Βαρεθήκαμε. Ἔμεινε ὥς ἀργά τό βράδυ. Κάναμε τότε τό σταυρό μας καί δρόμο.

Πρίν ξημερώσει, εἴχαμε φτάσει ἔξω ἀπό τήν πολιτεία Μπανός. Ὥς τό Βαϊντίρι κοντά ἔφταναν τά λιόδεντρά της. Ἀπ’ τήν πείνα μας, τρώγαμε τίς ἄγουρες ἐλιές καί μᾶς πίκρισε τό στόμα.

Ἅμα μερώσαμε λίγο τήν πείνα μας, σταθήκαμε καί βλέπαμε τήν πολιτεία. Ἀντίκρυ μας περνοῦσε τό τραῖνο. Πῆγε, ἦρθε, δυό τρεῖς φορές. Ὁ κόσμος πού ἔβγαινε σκορποῦσε στούς δρόμους· δέν μπορούσαμε νά περάσουμε. Σουρούπωσε κι οἱ δρόμοι ἀκόμα ἦταν γεμάτοι κόσμο. Φύγαμε ἀργά, νύχτα.

Ἀπ’ τό Βαϊντίρι περάσαμε γρήγορα καί πέσαμε στό ποτάμι τό Μαίαντρο[10]. Τό νερό μᾶς ἦρθε ὥς τή μέση. Τό περάσαμε.

Βγαίνοντας, μπροστά μας φάνηκαν πρόβατα. Δέν μπορούσαμε νά κάνουμε πίσω, πέσαμε μές στό κοπάδι. Τά σκυλιά μᾶς μούνταραν[11] κι ἐμεῖς τά διώχναμε μέ τά ξύλα π’ ἀκουμπούσαμε. Αὐτά, τίποτα· τά μαυλίσαμε[12] καί σκυφτοί, σιγά σιγά, τραβηχτήκαμε.

Σά μακρύναμε πολύ απ’ τό κοπάδι, καθίσαμε. Δέν μπορούσαμε οὔτ’ ἕνα βῆμα νά κάνουμε. Κι ἕνα μικρό παιδάκι μᾶς ἔπιανε.

Τέλος φτάσαμε ἔξω ἀπ’ τό χωριό μας. Μπήκαμε στό δάσος, κι ἀπό κεῖ τό βλέπαμε στήν κορφή, ὅπως τό ξέραμε. Καμιά πενηνταριά φῶτα ἔκαιγαν. Τά σκυλιά ἀλυχτοῦσαν. Ἦταν ὅπως τότες, πού

---

[9] Οντεμίς: η αρχαία ελληνική πόλη Οδεμήσιον

[10] Μαίαντ(δ)ρος: ποταμός της Μ. Ασίας κοντά στην αρχαία Μίλητο

[11] μουντάρω: κινούμαι απειλητικά, ορμώ

[12] μαυλίζω: ξεγελώ διάφορα ζώα με απομίμηση της φωνής τους

ἤμασταν ἐκεῖ. Κλάψαμε. Μᾶς φάνηκε πώς γλυτώσαμε ἀπό φυγόστρατοι καί γυρίζαμε στά σπίτια μας νά ἡσυχάσουμε.

– Πᾶμε, μοῦ λέει ὁ σύντροφός μου, ἴσως ἀκόμα νά ’ναι οἱ δικοί μας, πᾶμε νά δοῦμε γιά νά πιστέψουμε.

Καί ξεκινήσαμε χωριστά, ἀφοῦ πρῶτα ὁρίσαμε τήν ἄλλη μέρα ν’ ἀνταμώσουμε στή σπηλιά. Αὐτός τράβηξε σέ ἄλλο μαχαλά[13], ἐγώ σέ ἄλλον. Ὅπου κι ἄν πήγαμε, ὅλα ρημαγμένα. Τά σπίτια ἀνοιχτά, ἄδεια, οἱ πόρτες σπασμένες μέ τά τσεκούρια. Μονάχα στήν ἀγορά ἔμεναν ἀκόμα λίγοι Τοῦρκοι καί στήν ἀστυνομία ὁ σκοπός. Στό σκολειό, πού τό ’χαν γεμάτο ἔπιπλα καί ροῦχα, ἀπό μέσα ἀκουγόταν κουβέντα. Ἀποτραβήχτηκα καί γύριζα ὅλη τή νύχτα, μέ τό φόβο μου συντροφιά.

Τό πρωί π’ ἀνταμώσαμε, μᾶς πῆραν τά κλάματα. Ἐμεῖς λογαριάζαμε πώς κάτι θά βρίσκαμε στό χωριό, ἀφημένο ἀπ’ τούς δικούς μας. Μά δέ βρήκαμε τίποτα καί στήν ἀπελπισιά μας, ριχτήκαμε στούς συκομπαξέδες.

Ὕστερα ἀπό μιά βροχή τά σύκα χάλασαν, μά εἶχαν ἀρχίσει νά ὡριμάζουν τά κάστανα κι οἱ ἐλιές. Μαζέψαμε ὅσο καρπό μπορούσαμε καί τόν βάλαμε στή σπηλιά μας.

Β΄. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Η *Ἱστορία ἑνός αἰχμαλώτου* κλείνει με τη φράση: **«Σάν τέλειωσε νά μοῦ διηγεῖται, τοῦ εἶπα: Βάλε τήν ὑπογραφή σου. Κι ἐκεῖνος ἔγραψε:**

Νικόλας Κοζάκογλου»

α. Ποια είναι η σχέση του προσώπου που «υπέγραψε» με τον αφηγητή της ιστορίας, με τον κεντρικό ήρωα και με το συγγραφέα;

β. Ποιος υπήρξε ο ρόλος του συγγραφέα στην τελική διαμόρφωση του συγκεκριμένου έργου;

Μονάδες 15

[13] μαχαλάς: γειτονιά, συνοικία

2. Χαρακτηριστικό της αφήγησης στην *Ἱστορία ἑνός αἰχμαλώτου* είναι ο **λαϊκός λόγος**. Να αναφέρετε τέσσερα (4) βασικά γνωρίσματά του και να γράψετε ένα παράδειγμα για το καθένα μέσα από το απόσπασμα που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

3. Στην εισαγωγή του σχολικού βιβλίου υπάρχει η παρατήρηση: **«... η αφήγηση πολλές φορές επιταχύνεται και αρκετά συμβάντα παραλείπονται, όταν δεν θεωρούνται αναγκαία για τη γενικότερη οικονομία».**

α. Να εντοπίσετε στο απόσπασμα από την *Ἱστορία ἑνός αἰχμαλώτου* δύο χωρία, με τα οποία επαληθεύεται η παραπάνω άποψη.

β. Ποια χαρακτηριστικά αποκτά η αφήγηση με τη συγκεκριμένη αφηγηματική τεχνική;

Μονάδες 20

4. **«Τέλος φτάσαμε ἔξω ἀπ' τό χωριό μας. Μπήκαμε στό δάσος, κι ἀπό κεῖ τό βλέπαμε στήν κορφή, ὅπως τό ξέραμε. Καμιά πενηνταριά φῶτα ἔκαιγαν. Τά σκυλιά ἀλυχτοῦσαν. Ἦταν ὅπως τότες, πού ἤμασταν ἐκεῖ. Κλάψαμε. Μᾶς φάνηκε πώς γλυτώσαμε ἀπό φυγόστρατοι καί γυρίζαμε στά σπίτια μας νά ἡσυχάσουμε.**

– Πᾶμε, μοῦ λέει ὁ σύντροφός μου, ἴσως ἀκόμα νά 'ναι οἱ δικοί μας, πᾶμε νά δοῦμε γιά νά πιστέψουμε.

Καί ξεκινήσαμε χωριστά, ἀφοῦ πρῶτα ὁρίσαμε τήν ἄλλη μέρα ν' ἀνταμώσουμε στή σπηλιά. Αὐτός τράβηξε σέ ἄλλο μαχαλά, ἐγώ σέ ἄλλον. Ὅπου κι ἄν πήγαμε, ὅλα ρημαγμένα. Τά σπίτια ἀνοιχτά, ἄδεια, οἱ πόρτες σπασμένες μέ τά τσεκούρια. Μονάχα στήν ἀγορά ἔμεναν ἀκόμα λίγοι Τοῦρκοι καί στήν ἀστυνομία ὁ σκοπός. Στό σκολειό, πού τό 'χαν γεμάτο ἔπιπλα καί ροῦχα, ἀπό μέσα ἀκουγόταν κουβέντα. Ἀποτραβήχτηκα καί γύριζα ὅλη τή νύχτα, μέ τό φόβο μου συντροφιά.

Δ΄ ΤΑΞΗ

Τό πρωί π' ἀνταμώσαμε, μᾶς πῆραν τά κλάματα. Ἐμεῖς λογαριάζαμε πώς κάτι θά βρίσκαμε στό χωριό, ἀφημένο ἀπ' τούς δικούς μας. Μά δέ βρήκαμε τίποτα καί στήν ἀπελπισιά μας, ριχτήκαμε στούς συκομπαξέδες.

Ὕστερα ἀπό μιά βροχή τά σύκα χάλασαν, μά εἶχαν ἀρχίσει νά ὡριμάζουν τά κάστανα κι οἱ ἐλιές. Μαζέψαμε ὅσο καρπό μπορούσαμε καί τόν βάλαμε στή σπηλιά μας.»

Να σχολιάσετε τις συναισθηματικές αντιδράσεις και τις ενέργειες των προσώπων, όπως αυτές παρουσιάζονται στο παραπάνω απόσπασμα.

Μονάδες 25

5. Σε ποιες σκέψεις σάς οδηγούν σχετικά με τον πόλεμο και την ειρήνη το απόσπασμα από την *Ἱστορία ἑνός αἰχμαλώτου* του Στρατή Δούκα και η περιγραφή της Σμύρνης στο απόσπασμα που ακολουθεί;

Διδώ Σωτηρίου, *Ματωμένα Χώματα*

Μόλις πάτησα τό ποδάρι μου στή Σμύρνη, στάθηκα νά πάρω ἀνάσα. Σταυροκοπήθηκα, μ' ἔπιασε μιά ξαφνική χαρά. Πάντα ἐδῶ στή Σμύρνη ἔβρισκε σιγουριά κι ἀποκούμπι ἡ ρωμιοσύνη. Οἱ Τούρκοι τή λέγανε "Γκιαούρ Ισμίρ" κι ἤτανε πραγματικά ἡ Ἄπιστη γι' αὐτούς· γιά μᾶς ὅμως ἤτανε ἡ χαρούμενη καί φιλόξενη πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνισμοῦ. Μοσχοβολοῦσε γιασεμί καί λαχταροῦσε γιά λευτεριά. Μόνο νά σεριανᾶς στό Καί, στά μπουλβάρια[14], [...] νά νταραβερίζεσαι[15] στά μπεζεστένια[16], νά πίνεις ρακί στό Κόρσο, νά βλέπεις παντοῦ κέφι, χαρά, σοῦ μαλάκωνε ἡ καρδιά, γέμιζε φῶς, πόθους, θάρρητα. Νά ζήσω, ἔλεγες, νά ζήσω, νά δουλέψω ἀπεξαρχῆς, νά φτιάσω τοῦτο καί τ' ἄλλο, νά χαρῶ, νά ἀγαπήσω, νά χτίσω.

Τώρα τί 'τανε αὐτό π' ἀντίκριζα; Μιά νεκρή πολιτεία. Τά μαγαζιά καί τά κέντρα κλειδωμένα μέ διπλό λουκέτο. Τά σπίτια βουβά, σάν ἀκατοίκητα. Γέλιο δέν ἄκουγες, παιδί δέν ἔβλεπες νά παίζει στόν δρόμο. Καραβάνια θλιβερά σερνόντανε στά σοκάκια σάν μιά σειρά κάμπιες. Κορμιά κυρτωμένα, πρόσωπα χολιασμένα, χαλκοπράσινα, χείλη ξερά, ἀσπρισμένα. Ἤτανε οἱ πρόσφυγες πού

[14] μπουλβάρια: λεωφόροι
[15] νταραβερίζεσαι: αναπτύσσεις διάφορες σχέσεις
[16] μπεζεστένια: αγορές.

φτάνανε ἀπ' τό ἐσωτερικό. Σέρνανε μαζί τους μπόγους, τσομπλέκια[17], μπαοῦλα, κονίσματα, φορεῖα μ' ἄρρωστους, κατσίκες, κότες, σκύλους. Οἱ ἐκκλησιές, οἱ στρατῶνες, τά σκολειά, οἱ ἀποθῆκες, οἱ φάμπρικες, ὅλα γέμισαν πρόσφυγες· βελόνι νά 'ριχνες δέ θά 'πεφτε.

Μονάδες 20

---

[17] τσομπλέκια: μικροαντικείμενα

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα δεν θα τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν.
   Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση.
   Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα ερωτήματα.
4. Κάθε απάντηση σωστά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μία (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ